

75. ▶ ZIFFER SÁNDOR (1880-1962)

Pihenő modellek, 1913

Olaj, vászon, 92x128 cm
Jelezve jobbra lent: Ziffer Sándor 1913

Kezdő ár: 30 000 000 Ft / 95 238 EUR
Becsérték: 50 000 000 – 70 000 000 Ft
Estimated value: 158 730 – 222 222 EUR

KIÁLLÍTVA:

- ▶ Nagybánya művészete. Kiállítás a nagybányai művésztelep alapításának 100. évfordulója alkalmából. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1996. március 14. – október 20. katalógus: 516.
- ▶ Impressionisten aus Ungarn. Die Nagybányaer Künstlerkolonie 1896-1944. Städtisches Kramer-Museum, Kempen, 1997. szeptember 14. – november 16. katalógus: 53.
- ▶ Kolonie der Träume: Nagybánya. Collegium Hungaricum, Berlin, 2002. február 14. – március 14. katalógus: 15.

REPRODUKÁLVA:

- ▶ Nagybánya művészete. Kiállítás a nagybányai művésztelep alapításának 100. évfordulója alkalmából. Magyar Nemzeti Galéria Budapest, 1996, 550.
- ▶ Impressionisten aus Ungarn. Die Nagybányaer Künstlerkolonie 1896-1944, Miskolc - Kempen, 1997, 20.
- ▶ Kolonie der Träume: Nagybánya. Collegium Hungaricum, Berlin, 2002, 63.
- ▶ Murádin Jenő- Szücs György: Genius Loci. Festői témák és motívumok Nagybányán. Nagybánya, 2014, 130.

1
2

1. Paul Gauguin: Tahiti nők
Musée d'Orsay, Párizs
2. Paul Gauguin: Tahiti nők
Musée d'Orsay, Párizs

ZIFFER ANZIX

„Hányszor láttam a szabadban festeni! Hosszú ecsettel dolgozott, gyakran hátrasasszézott néhány lépést, mindig a rövidebb lábát tartva hátul, törzsét is hátrahajtotta, hogy még messzebből figyelje az összhátást; szemét összehúzta, szájával csücsörített, olykor fütyörészett is. Sohasem ült le munka közben.” (Borghida, 1980, 6.)

NAGYBÁNYA – 1913 KÖRÜL

A most aukcióra kerülő Ziffer-mű születésének idején, 1913-ban a nagybányai művésztelep lassan visszatért a rendes kerékvágásba, elcsitulak az indulatok, melyek két évvel korábban, a Ferenczy-Réti-Thorma triumvirátus, valamint a neós fiatalok hangadója, Boromisza Tibor között robbant ki. Az alapító mesterek, úgy tűnik, hogy nem kellő rugalmassággal kezelték a változásokat, a neós nagybányai fiatalok művészi forradalmát. Ziffer Sándor az 1906 és 1914 közötti nyarakat Nagybányán töltötte, ahol a szabadiskolától függetlenül dolgozott. Kivétel volt ez alól 1907 nyara, amikor Bretagne-ban festett. 1910-ben feleségül vette a szintén Nagybányán dolgozó Käthe Beckhaust. Ziffer 1911-es megalakulásától tagja volt a Nagybányai Festők Társaságának. A művésztelep 1912. évi nagy jubiláris kiállításán, a neósok csoportjában 16 művét mutatta be, melyek közül egyet az állam megvásárolt. 1913-ban a budapesti Képzőművészeti Főiskola, első alkalommal küldött a művésztelepre ösztöndíjas hallgatókat. Ziffer már ekkor is szívesen foglalkozott a nála fiatalabbakkal, korrektúráját hálásan fogadták a művészjelöltek.

MODELLEK NAGYBÁNYÁN

Egyik későbbi tanítványa, Incze János így emlékezett Ziffer pedagógusi működésére: „Lestük a szavait, mint kinyilatkoztatást, élvezet volt hallgatni a megjegyzéseit, figyelni a különböző szempontokból, érdekes látószögekből felvetett gondolatait. Erős süketsége miatt hiába kérdeztünk tőle, de erre nem is igen volt szükség mert rögtön arra a pontra mutatott, amelyiken kínlódtunk, vagy pláne: elvéreztünk. Így a feleletet legtöbbször még a kérdés felvetése előtt megkaptuk. [...] öröm és felfrissülés volt ennek a kitűnő tanítómesternek a szavait hallgatni. Szakértő modellünk is volt, olyan harminc év körüli, inkább csontos, markáns felépítésű, vidám cigányasszony. Egy-egy viharos, álmatlan éjszakája után is úgy állott a dobogón, mint a cövek. Máskor meg, ahogy leugrott a helyéről, körbejárt és megnézte a róla készült rajzokat. – Dik sum! Devla ni! – kiáltott fel, miközben az ingét, szoknyáját kapdosta magára. – Ez a kép nem jó! Ez nekem nem tetszik! Majd ha bejön az a Cifler – a modellek mind így hívták Ziffert –, ő is azt fogja mondani. De ezért nem Juli a hibás, mert Juli jól áll!” (Incze, 1982, 115.)

3
4

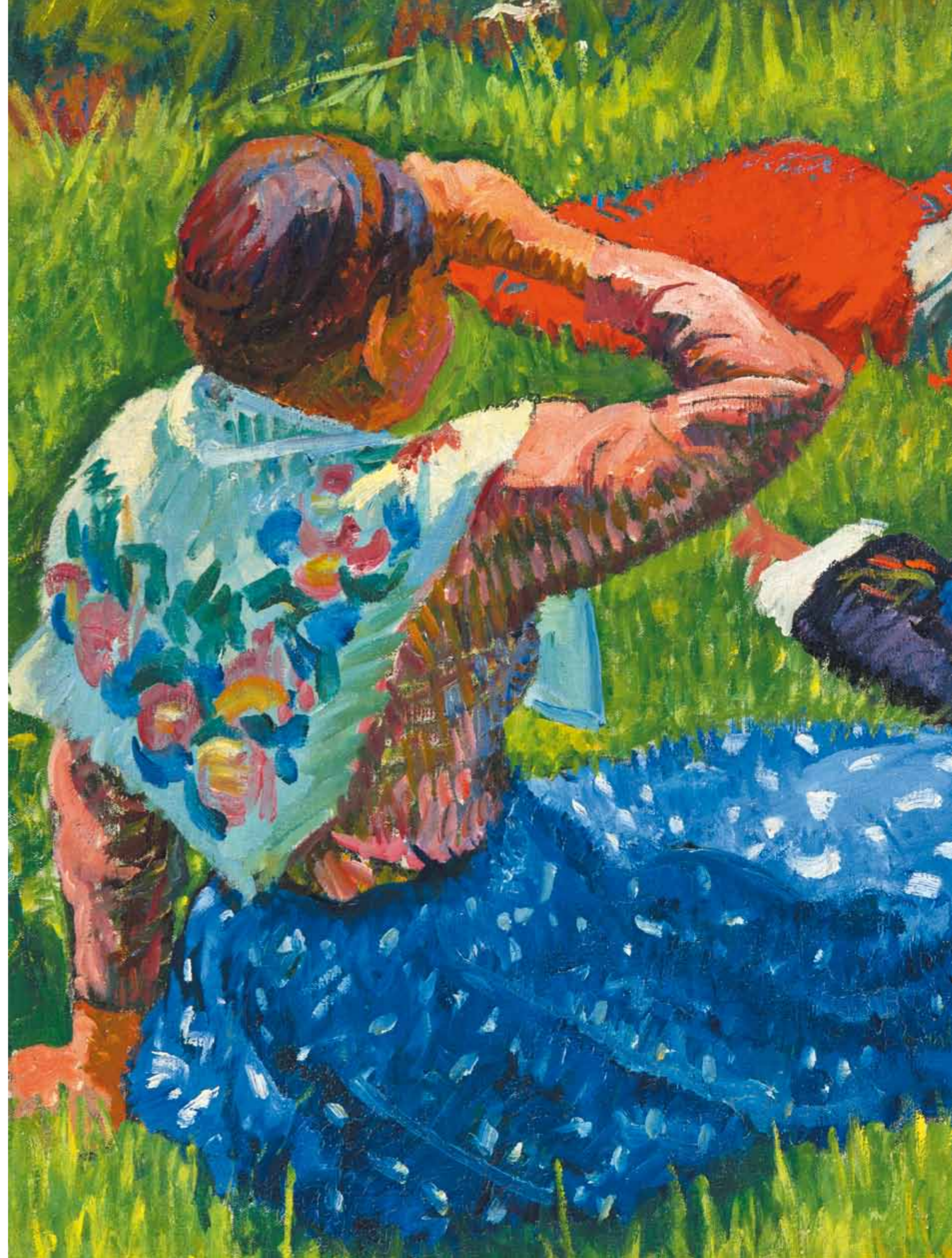
3. Ferenczy Károly: Cigányok, 1901
Magyar Nemzeti Galéria

4. Ziffer Sándor: Népviseletbe öltözött asszonyok, 1906
magántulajdon

Ferenczy Béni visszaemlékezéseiben így írt a nagybányai modellekről, a fiatal cigánylányokat ábrázoló, számtalan modern mű ihletőiről. „Meztelenül eleinte úgyszólván csak cigányok voltak hajlandók mutogatni magukat, bányászlányok vagy falusi román lányok már csak a züllés lejtőjén voltak hajlandók aktozni állni, és ez sem tartott sokáig, mert rövid modell-pályájuk a helyi vagy a szatmári bordélyban rekedt meg. De a cigánylányok nagy többsége is csak félig meztelenül, derékig volt hajlandó levetközni. Vagy még ezt se; a legszebb, Krajczár Eszter, apám hárommalakos „Cigányok”-képén a kártyavető, mindenkinek ült, de csak ruhában.” (Ferenczy, 1961, 7.) Ziffer 1913-ban szintén ezek közül a lányok közül választott a *Pihenő modellek* két változatának megfestésékor.

„PIHENŐ MODELLEK” – 1913

Ziffer a szigorúan vett fauve korszakát 1913 nyarán Nagybányán zárta le. Az ekkor született művek közül is kiemelkedik a *Pihenő modellek* két változata. A kompozíció nagyobbik, tágabb kivágatú darabját Ziffer először a budapesti Műcsarnok 1913 – 1914. évi téli tárlatán, a Szabad Művészek Csoportjában mutatta be, öt további festményének társaságában. Az életmű egészét tekintve is jelentős kép reprodukciója a kiállítás katalógusában, valamint a *Művészet* című folyóirat 1914. februári számában is megjelent. Ziffer a műcsarnoki tárlat bezárultát követően a képet kivitte Münchenbe és bemutatta a Secession tavaszi tárlatán. A *Pihenő modellek* és a *Cigánycsalád* című festményei markáns sikert arattak, mint arról a korabeli kritika is beszámolt: „De viszont a régi Secessionra, ahol igen érdekes kiállítás nyílt meg nemrégiben. Ez az a kiállítás, ahol a fiatalok állanak ki java munkáikkal és tűnnek fel új tehetségek. [...] a müncheni kiállításon a legnagyobb sikert a magyarok aratták, hat fiatal magyarnak sikerült a Secession szigorú zsűrijén keresztül bejutni, noha 1700 beküldött képből csak 570 kerülhetett kiállításra. Általában az összes lapok foglalkoznak a magyar kiállítókkal és igen dicsérőleg. Mint kolorisztikus tehetség, az egész kiállításon Ziffer Sándor a legerősebb. Itt látja csak az ember a más vérmérséklettel festett képek között, hogy mennyi erő van a színekben és amellet mennyi finomság, milyen egyszerű a rajz és ennek dacára mily értelmesek a formák. *Pihenő modelljei* és *Cigánycsaládja* egyaránt a magyar piktúra lehetőségei mellett bizonyítanak.” – írta Somogyi Miklós 1914 március végén a bajor fővárosból (Somogyi, 1914, 183.).

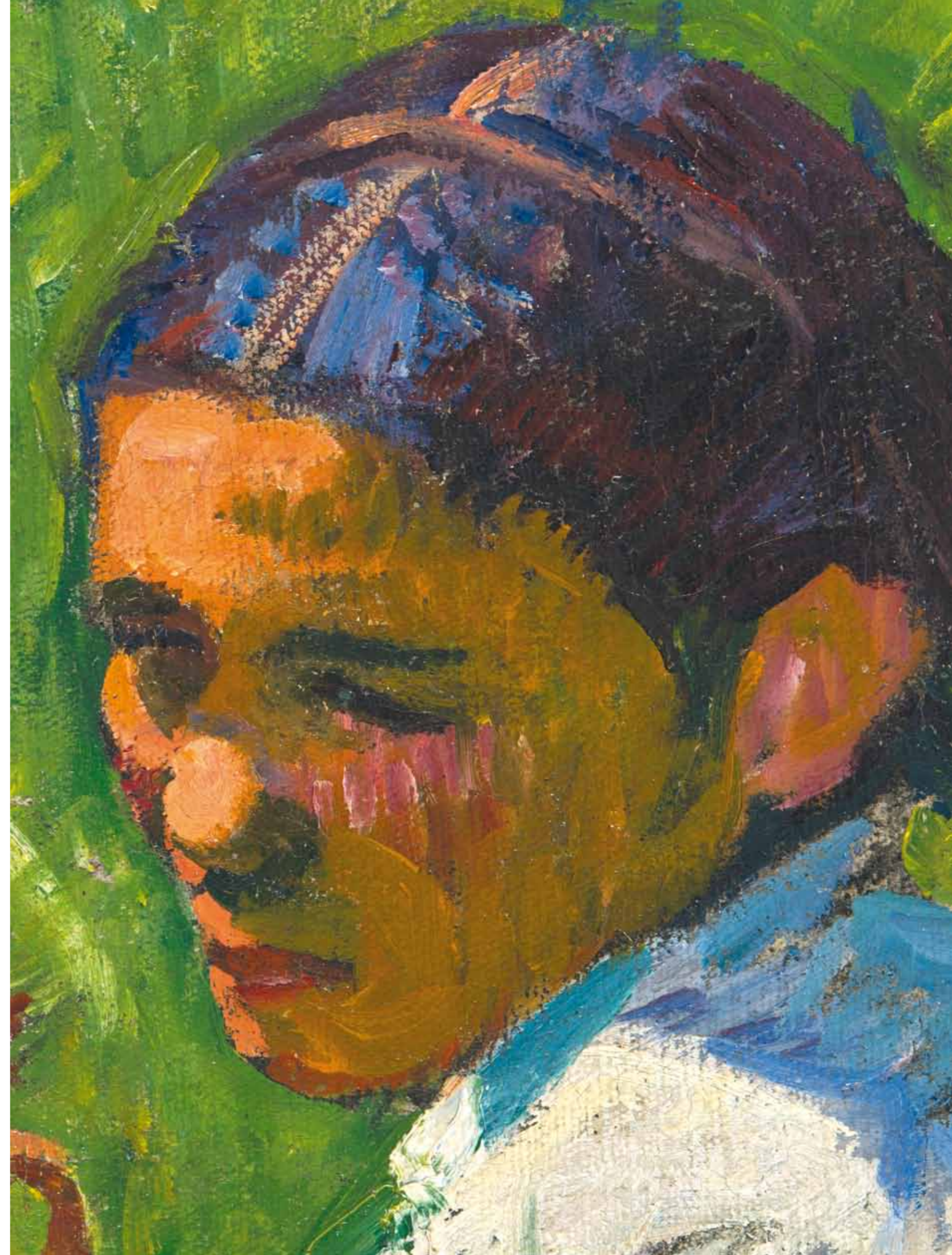

Ziffer itt, Münchenben tervezett festőiskolát nyitni és megérkezését követően két tanítvánnyal azonnal el is kezdte a munkát. Az iskola beindulásához azonban szüksége lett volna az anyósa által beígért anyagi segítségre, melyet azonban végül nem kapott meg. Így, bár a Secession-beli bemutatkozás sikeresnek bizonyult és ennek következtében újabb tanítványok is jelentkeztek, Ziffer nem tudott gyökeret verni Münchenben és 1914 nyarán, ideiglenesen visszatért Nagybányára. A festőként indult, de íróként híressé vált Tersánszky Józsi Jenő, így írt Ziffer müncheni kísérletéről: „Én mindeddig Ziffer iskolájában dolgoztam, és mondhatom, hogy Ziffer korrektúráinak máris igen nagy hasznát vettem. Nem gondoltam volna, hogy Ziffer annyit tud, és mondhatom, hogy ez alatt a pár hét alatt többet vitt előre, mint Réti, Ferenczy és Thorma együttvéve, olyan irányban indított meg, amelynek egyedüli helyességét teljesen belátom, és amikről nekem az előbbieket soha sem szóltak. Kár, hogy Ziffer [március] elsején felhagy a kísérletével, hogy itt iskolát tartson fenn. Hogy ez neki itt nem sikerült, dacára az ő kiváló módszerének és tudásának, csakis úgy magyarázható, hogy ő sokkal inkább művész és kevésbé üzletember, hogyszem úgy fogott volna a dologhoz, ahogy az itt szokás. Ilyen naívnul becsületes eszközökkel persze még itt sem lehet boldogulni – hát még a mi szép hazánkban!” (Tersánszky Józsi Jenő levele Boromisza Tiborhoz, Münchenből Nagybányára, 1914. február) A *Pihenő modellek* nagyobb verziója, melyről kizárólag fekete-fehér reprodukciók ismertek, a legfrissebb információk szerint a temesvári Szépművészeti Múzeum gyűjteményében található.

A téma valamivel kisebb változata, több sikeres, a nagybányaiak művészetét reprezentatív módon bemutató tárlat díszé volt az elmúlt évtizedekben. Rajzvázlatát Borghida István közölte Ziffer-monográfiájában (Borghida, 1980, 62.), de az olajkép 1980-ban lappangott, így ekkor még nem kerülhetett a kutatás látóterébe. A ceruzával rajzolt kompozíciós vázlat arról tanuskodik, hogy a nagyobb változat tágabb kivágatát, Ziffer itt tudatosan szűkítette a háttér és a tájképi környezet redukálásával. Az olajképen szinte pontosan ugyanúgy, azonos testtartásban jelenik meg a három fiatal modell, ahogy a rajzon Ziffer leskiccelte. S bár Ziffer ezekhez a képeihez a „dekoratív impresszionizmus” fogalmával közelített, a *Pihenő modellek* a tudomány mai állása szerint, a magyar Vadak, vagy a Nyolcak holdudvarát is bemutató bármely összefoglaló tárlat díszéül szolgálhat. A *Pihenő modellekből* pontosan az a derű és vidám életöröm árad, melyet Matisse határozott meg a műalkotás elsődrendű céljával, pár esztendővel korábban. Világos, erős, nagy fényerejű színekkel megfestett remekmű, Ziffer e korszakának egyik legjelentősebb darabja.

Ziffer érdeklődése a színpompás öltözötű lányok iránt a legkevésbé sem volt néprajzi, vagy viselettörténeti indíttatású, hanem és kizárólag festői, az erőteljes és élénk színek iránti olthatatlan vonzódásából fakadó. Bár Nagybányára érkezésének évében, 1906-ban is festett helyi népviseletbe öltözött asszonyokat, de a *Pihenő modellek* legközelebbi párhuzama mégsem nála, hanem a szintén Nagybányáról indult Iványi-Grünwald Bélánál található. S bár Iványinál a színek korántsem olyan tüzesek, mint Ziffernél, a *Cigánylány* (1907, magántulajdon) és a *Cigánylányok a Lápos patak partján* (1907, Nagybányai Művészeti Múzeum), mely kép-pár egykor, szétvágása előtt még összetartozó egészet alkotott, nem csupán témaválasztását tekintve, de hangulatában, festés- és látásmódjában is Ziffer remekéhez közelítő, mondhatni lelki társa.

Rum Attila

5
6

5. Gölöncsér Gundel János:
Cigánylány és akt, 1907 körül
Magyar Nemzeti Galéria

6. Iványi Grünwald Béla:
Cigánylányok a Lápos patak partján, 1907
Nagybányai Művészeti Múzeum